

Angela Merkel újabb kancellárjelöltsége és a CDU kongresszusa

2016. december 20.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

Vezetői összefoglaló

Angela Merkel november 20-án, a CDU (Christlich Demokratische Union Deutschlands) elnökségével folytatott megbeszélés után jelentette be, hogy negyedszerre is kész versenybe szállni a kancellári posztért. A következő fontos állomás a CDU 2016. december 5-7-e között Essenben megrendezett tisztújító kongresszusa volt, itt választották meg a párt elnökségét és fogadták el hivatalosan is az „Orientierung in schwierigen Zeiten - für ein erfolgreiches Deutschland und Europa” („Útkeresés a nehéz időkben – egy sikeres Németországért és Európáért”) elnevezésű politikai programtervet, amely a választási kampánystratégia alapjául is szolgál.

A kancellár a pártkongresszusra 78 perces beszéddel készült, menekültpolitikai kérdésekben a korábbiaknál sokkal szigorúbb hangnemet ütött meg. Már a beszéde elején fontosnak tartotta leszögezni, hogy a tavaly érkezett 890 000 ember közül nem mindenki tud és fog Németországban maradni, emellett nyomatékosan kitért a teljes test eltakarásának tilalmára is. A kancellár hangsúlyozta, hogy a 2015. nyár végén kialakult helyzet nem ismétlődhet meg még egyszer. Meglátása szerint a jövő évi szövetségi választás a legnehezebb lesz a német újraegyesítés óta.

Beszédét követően kilencedik alkalommal is ringbe szállt a pártelnöki pozícióért. A küldöttek 89,5%-a támogatta, amely a második legrosszabb eredménye és a lélektaninak számító 90%-os szint alatt maradt.

A párt tagsága a kongresszuson elfogadta a már említett politikai programtervet, amely a sajtó szerint nagy hangsúlyt fektet a CDU konzervatív profiljának nyomatékosítására. A zárónyilatkozatban a CDU leszögezte, hogy amennyiben újra felhatalmazást kapnak, nem emelnek adót a következő törvényhozási ciklusban. Ezenkívül döntően a menekültek jogi szabályozásával és integrációjuk kérdésével foglalkoztak.

A párttagság a kettős állampolgárságról szóló kompromisszum tervezett felrúgásával mérte a legnagyobb csapást a kancellárra és a párt elnökségére. A nagykoalíció pártjai által 2014-ben kötött kompromisszum értelmében a külföldi állampolgárok Németországban született gyermekei mindkét ország – a származási ország és a német – állampolgárságát megkaphatták. Angela Merkel hibának nevezte pártja állásfoglalását a „kettős útlevelel” kérdésében és hangsúlyozta, hogy ebben a törvényhozási ciklusban már biztosan nem változtatnak rajta. Azt sem gondolja, hogy ez lenne a megfelelő kampánytéma a jövő évre.

Egyes kommentárok szerint a kongresszus azt sejteti, hogy Merkel bizonyos fokig elveszthette a kontrollt a CDU felett. Mások a 89,55%-os eredmény kapcsán kiemelték, hogy a delegáltak egy része szkeptikus Merckellel szemben és a kancellár már nem annyira erős, hogy 2017-ben egy egyszerű „ismernek engem” jelszóval megnyerje a választásokat.

Merkel következő kancellársága nagyban függ attól is, hogy rendezni tudja-e viszonyát a CDU bajor testvérpártjával és annak vezetésével. A CSU (Christlich-Soziale Union in Bayern) elnöke, Horst Seehofer szerint az essen-i kongresszus jó irányba mozdította el a CDU-t. Ugyanakkor még mindig sok az előttük tornyosuló munka. A párt alelnöke, Manfred Weber szerint a CSU nem vesz részt olyan koalíciós kormányzat munkájában, mely nem rögzíti az egy naptári évben maximálisan befogadható menekültek számát. Az ún. felső határról, azaz „Obergrenze”-ről folytatott vita ugyanis az elmúlt egy évben nagyban meghatározta a két párt viszonyát.

December 11-én publikált felmérések szerint a CDU/CSU támogatottsága 36%-on áll, a pártnak elemi érdeke, hogy minél hamarabb egységet sugározzon. Jobbról a 13%-os támogatottsággal bíró populista AfD (Alternative für Deutschland), balról pedig a 22%-on mért SPD (Sozialdemokratische Partei Deutschlands), valamint az egyaránt 10-10%-on álló Grüne és Linke is az Uniópártok kárára akar erősödni.

Bevezetés^{1,2}

A Kereszténydemokrata Unió (Christlich Demokratische Union Deutschlands, CDU) vezetőségének november 20-i ülésén Angela Merkel – a korábbi várakozásoknak megfelelően – hivatalosan is bejelentette, hogy ismét pályázik a pártelnöki pozícióra, illetve, hogy pártja színeiben kancellárjelöltként immáron negyedik alkalommal is megmérettetné magát a 2017 őszi, szövetségi parlamenti választásokon.

Merkel úgy fogalmazott, hogy – szigorúan a CDU elveivel összhangban – keményen küzd majd a választásokon.³ Indoklása szerint azért most hozta nyilvánosságra döntését, hogy a pártnak legyen elég ideje megfontolni jelöltségét és a párt jövőjét. Egyes szakértők szerint ugyanakkor Merkel időzítése tudatos volt és tökéletesre sikerült. Barack Obama berlini búcsúlátogatása ugyanis nagyon jól tett a kancellár megítélésének, ráadásul Trump váratlan győzelmével a nemzetközi helyzet sokkal kiszámíthatatlanabbá vált. Egy ilyen környezetben pedig a kancellár előnyére válhat, hogy az emberek ösztönösen a biztos, kiszámítható „merkeli utat” szeretnék járni.⁴

Politikusok első reakciói

A bejelentés után a CDU több politikusa – például Julia Klöckner, a CDU alelnöke – azonnali támogatásáról biztosította Merkelt. Thomas Strobl, a párt baden-württembergi vezetője szerint „a döntés többről szól, mint a szövetségi kancellár személyének megválasztása. Merkel az olyan vezetők mellett, mint Trump és Putyin, biztonságot és stabilitást jelent Európának és a világnak.”

Horst Seehofer, a CSU (Christlich-Soziale Union in Bayern, Bajor Keresztényszociális Unió) elnöke szintén méltatta a bejelentést, és úgy nyilatkozott, hogy a két párt így elkezdhet dolgozni azokon a témákon, amelyekért közösen kampányolhatnak majd.

Thomas Oppermann, az SPD (Sozialdemokratische Partei Deutschlands, Németország Szociáldemokrata Pártja) frakcióvezetője ugyanakkor úgy véli, hogy „a választás nyitott és Angela Merkel nem legyőzhetetlen.”

A Grüne (Zöldek) frakcióvezetője, Anton Hofreiter szkeptikusan fogalmazott a Handelsblatt napilapnak: „Kíváncsi vagyok, hogy Angela Merkel hogyan tartja össze az uniópártokat, hiszen sikerük nagyban függ attól, hogy tisztázni tudják-e egymás között a vitás kérdéseket”. A párt elnöke, Cem Özdemir „kemény, azonban tisztességes politikai küzdelmet” ígért a Rheinische Post c. lapban.

Az AfD (Alternative für Deutschland, Alternatíva Németországnak) elnöke, Frauke Petry a közösségi médián keresztül adott hangot csalódottságának; kritizálta Merkelt és keményen szólt Seehoferről is, aki véleménye szerint nyíltan beállt a kancellár mögé.

A következő fontos állomás a CDU 2016. december 5-7-e között Essenben megrendezett tisztújító kongresszusa volt, itt választották meg a párt elnökségét és fogadták el hivatalosan is az „Orientierung in schwierigen Zeiten - für ein erfolgreiches Deutschland und Europa” („Útkeresés a nehéz időkben – egy sikeres Németorszáért és Európáért”) elnevezésű politikai programtervet is.

¹ <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/angela-merkel-kanzlerin-kandidiert-fuer-vierte-amtszeit-a-1122201.html>

² <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/angela-merkel-kandidiert-erneut-die-ersten-reaktionen-a-1122215.html>

³ <https://www.welt.de/politik/deutschland/article159643543/Die-CDU-naehert-sich-der-australischen-Loesung.html>

⁴ <http://www.nzz.ch/meinung/kommentare/weitere-kandidatur-von-angela-merkel-kanzlerin-alternativlos-ld.129471>

Merkel újból ringbe száll

Személyes motivációk⁵

A bejelentést követően Angela Merkel elsőként az ARD közszolgálati csatorna legnépszerűbb politikai vitaműsorában, az „Anne Will”-ben beszélt döntéséről. Elmondása szerint mostani jelöltségének kérdése sokkal összetettebb volt, mint négy vagy nyolc évvel ezelőtt. Mérlegelnie kellett, hogy elég kitartó-e még Németország szolgálatához a jelenlegi, gyorsan változó világban, illetve ahhoz, hogy összetartsa az erősen polarizálódott német társadalmat.

Az interjúban kiemelte, hogy fontosnak tartja, hogy foglalkozzanak a „modernizáció veszteseivel”, azzal a lecsúszó réteggel, amely úgy érzi, hogy a politikai elit cserbenhagyta és nem képviseli már az érdekeit. Mint ahogy az amerikai elnökválasztás eredménye is rávilágított, ez a réteg könnyen eldöntheti a választásokat. Merkel emellett ígéretet tett arra, hogy a folyamatosan átalakuló világ által támasztott politikai és társadalmi kihívásokra csak olyan válaszokat fog keresni, amelyek összhangban állnak a CDU elveivel és alapértékeivel, azaz a szociális piacgazdasággal és a szabad, demokratikus jogállammal. (A stúdióban ülő kancellár ekkor még nem tudhatta, hogy a párt elnöksége a készülő pártprogramból kitörölte „a modernizáció veszteseit” kifejezést, így az nem is került bele a pártkongresszus elé terjesztendő, végső dokumentumba.)

Anne Will kérdésére a kancellár hangsúlyozta, elég erőt érez magában ahhoz, hogy a jövő ősszel esedékes választások után további négy évig szembeszálljon az Európa- és világszerte egyre jobban terjedő populizmussal és szupranacionalizmus-ellenességgel. A műsorvezető azonban arra is rámutatott, hogy ezek a folyamatok pont az ő kancellársága alatt erősödtek fel és eddig sem tudott nekik határt szabni. Sőt, most már nemcsak Európa szomszédságában, hanem a tagállamokban és a legfőbb katonai és gazdasági szövetséges USA-ban is teret nyertek a kedvezőtlen tendenciák. A közös európai értékek gyengülőben vannak, ráadásul az Egyesült Királyság polgárainak szűk többsége úgy döntött, hogy a tagállam nem kíván tovább az Unió része maradni. Merkel ugyanakkor úgy véli, hogy az ő személye a megoldás része, és képes szembenézni az említett kihívásokkal.

Angela Merkel személyes és politikai profilja^{6,7}

Angela Merkel, leánykori nevén Angela Dorothea Kasner 1954. július 17-én, Hamburgban született. Apja berlini származású, evangélikus lelképásztor volt, anyja pedig hamburgi születésű, latin–angol szakos tanárnő. Két testvére van, Marcus és Irene. 1954-ben, néhány héttel Angela Merkel születése után a család Hamburgból az NDK-ba költözött, apja a berlin–brandenburgi egyházközségben, Quitzowban lett lelképásztor. Három évvel később a fővárostól északra fekvő Templinbe költöztek.⁸

Általános és középiskolai tanulmányait Templinben végezte. Már fiatalon kimagasló tehetségnek bizonyult, elsősorban matematikából és orosz nyelvből jeleskedett. 1973-ban érettségizett, majd 1978-ban a Lipcsei Egyetemen szerzett fizikus diplomát. Ezt követően 1990-ig tudományos

⁵ <http://www.ardmediathek.de/tv/Anne-Will/Interview-mit-Bundeskanzlerin-Angela-Mer/Das-Erste/Video?bcastId=328454&documentId=39059850>

⁶ https://www.bundeskanzlerin.de/Webs/BKin/DE/AngelaMerkel/Portrait/portrait_node.html

⁷ <https://www.angela-merkel.de/>

⁸ <http://www.ndr.de/nachrichten/hamburg/Merkels-Wurzeln-Auf-Spurensuche-in-Hamburg,merkel1488.html>

munkatársként dolgozott Kelet-Berlinben, a Tudományos Akadémia Fizikai Kémiai Központi Intézetében. 1986-ban szerezte meg a természettudományok doktora címet.

Egyetemi évei alatt ismerkedett meg akkori diáktársával, Ulrich Merckelrel, akivel 1977-ben házasságot kötött. A fiatal pár a diplomaszerezés után Kelet-Berlinbe költözött és tudományos munkát folytatott. 1982-ben elváltak, de Angela Merkel továbbra is megtartotta férje nevét. 1998-ban házasodott össze Joachim Sauer vegyésszel, aki egykori kollégája volt. Gyermeke egyik házasságból sem született.

1989-ben, a berlini fal leomlását követően Angela Merkel belépett a „Demokratischer Aufbruch” (Demokratikus Ébredés) nevű mozgalomba, melynek később szóvivője is lett. Ezzel kezdődött politikai pályafutása. 1990-ben a mozgalom csatlakozott a CDU-hoz, így Angela Merkel is automatikusan a párt tagja lett. Már ugyanabban az évben Lothar de Maizière (a jelenlegi szövetségi belügyminiszter, Thomas de Maizière unokatestvére) kereszténydemokrata miniszterelnök kormányának szóvivő-helyettese, majd a Bundestag képviselője lett.⁹ 1991 és 1994 között a Helmut Kohl vezette német szövetségi kormány ifjúsági és nőügyi minisztere volt, melynek során jelentős lépéseket tett a nők egyenjogúságának elősegítéséért. 1994 és 1998 között a szövetségi környezetvédelmi miniszteri pozíciót töltötte be.

1991-től a CDU elnökhelyettese, 1998-tól főtitkár volt, 2000 óta pedig pártelnöki pozíciót tölt be. A 2002-es szövetségi parlamenti választások után a CDU/CSU uniópártok frakcióvezetője lett a Bundestagban. 2005-ben – miután az SPD elvesztette az Észak-Rajna-Vesztfáliában megrendezett tartományi választásokat – az SPD-Grüne kormányzat előrehozott választásokat írt ki, ahol a CDU győzedelmeskedett és így Merkel vehette át a Németországi Szövetségi Köztársaság irányítását.

A sajtó reakciója¹⁰

A belföldi sajtóban többféle vélemény is olvasható a kancellár bejelentése kapcsán, de a legolvasottabb lapokban is megtalálhatók szkeptikus üzenetek. A **Spiegel** magazin szerint hiába mérik az első helyen a CDU-t a közvélemény-kutatók, 2017-ben Merkel már nem lesz legyőzhetetlen. Véleményük szerint jelenleg ugyan nincs komoly kihívója a kancellárnak, ám az amerikai elnökválasztás egyik tanulsága éppen az, hogy bármi megtörténhet.¹¹ A **Bild** szerint a kancellár nem alapozhat ellenfelei gyengeségére, ugyanis hatalmát két oldalról is fenyegetik: balról egy összbaloldali koalíció, jobbról pedig a populista AfD.¹² A **Zeit** szerint, habár az ország gazdasága kielégítő állapotban van, egyre többen szorulnak a társadalom peremére és erre a kancellárnak nincs megfelelő válasza. A cikk szerint itt az ideje, hogy valaki „felébressze az országot a merkeli politikai félálomból”, és igazi koncepcióval valamint jövőképpel álljon elő és valóban kommunikáljon a lakossággal.¹³ A **Tagesspiegel** azt veti a CDU és Merkel szemére, hogy ismét zárt ajtók mögött döntenek a célokról és irányvonalakról, ahelyett, hogy társadalmi egyeztetést folytatnának. Véleményük szerint az átláthatóság és a tényeken alapuló politizálás a megfelelő fegyver a populizmus ellen.¹⁴ A legkritikusabban talán a **Welt** fogalmazott; a cikk szerint Merkel célja

⁹ 1990 decemberében, az első egységes német választások alkalmával a mecklenburg-elő-pomerániai Stralsund-Rügen-Grimmen választókerület szavazói segítették győzelemre. Merckelnek a mai napig itt van a politikai bázisa.

¹⁰ <https://web.de/magazine/politik/wahlen/bundestagswahl/angela-merkel-kandidiert-kanzlerin-presse-32021188>

¹¹ <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/angela-merkel-tritt-wieder-an-weiter-immer-weiter-aber-wohin-a-1121906.html>

¹² <http://www.bild.de/politik/inland/angela-merkel/merkel-zieht-in-die-wahlschlacht-48850754.bild.html#remId=1534046531773503144>

¹³ <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2016-11/angela-merkel-kanzlerkandidatur-entscheidung-alternativen/seite-2>

¹⁴ <http://www.tagesspiegel.de/politik/vierte-kanzlerkandidatur-merkel-muss-mehr-inhalte-wagen/14868704.html>

a politikai közép stabilizálása és a nyugati értékek védelme, ezeket azonban egyre kevesebb választó érzi sajátjának, részben éppen a Merkel által hozott politikai döntések következtében.¹⁵

Egy önmagát liberál-konzervatív irányultságúként meghatározó weboldal egy érdekes cikket közölt Angela Merkel 4.0 címen.¹⁶ A szerzőnek az az érzése, hogy a németek megszokásból (is) szavaznak majd Merkelre. Ellentétben ugyanis a tradicionális nyugati demokráciákkal, a szövetségi köztársaság választói rendre bebetonozzák a kancellárokat a székükbe. Konrad Adenauer (CDU) 14, Helmut Kohl (CDU) pedig 16 évig volt kancellár. Még a rövid ideig regnáló Helmut Schmidt (SPD) valamint Gerhard Schröder (SPD) is 8, illetve 7 évet töltött ebben a pozícióban.

A cikk szerint valószínűleg marad a jelenlegi felállás a 2017-2021-es törvényhozási ciklusban is. Meglátásuk szerint egy újabb nagykoalíció létrejötte a legesélyesebb, ismét Sigmar Gabriel lehet a kancellár helyettese, és csak maximum néhány minisztert cserélnek le. A szerző szerint bár Merkel az elvek kancellárjaként pozicionálja magát, ugyanakkor véleménye szerint ez csak egy kampányfogás. A fukusimai atomerőmű-balesetig például elkötelezett támogatója volt a biztonságos atomenergiának, majd érzékelve a közvélemény hangulatát, 2011-től egyértelműen a megújuló energiaforrások felé fordult. A kancellár emellett többször is nyíltan a multikulturalizmus és a bevándorlás ellen foglalt állást, majd hirtelen a menekültek befogadásának fő szószólója lett. A véleménycikk szerzője egyenesen opportunistának tartja Merkelt, aki nem elvek mentén politizál, hanem sokkal inkább a közvélemény hangulatváltozásaihoz igazítja a saját értékrendjét.

Az esseni pártkongresszus

December 5-7. között a Ruhr-vidék szívében található Essen adott otthon a CDU pártkongresszusának. Az első napon az elnökség (Präsidium) ülésezett, majd a szövetségi pártigazgatóság (Bundesvorstand) tartott megbeszélést, végül az este folyamán találkoztak a delegáltak is. December 6-án tartotta a párt a tisztújító választásait és itt fogadta el az éves beszámolókat, az ülésen beszédet mondott Angela Merkel kancellár is.

A kancellár beszéde az esseni kongresszuson és a tisztújítás eredménye¹⁷

Merkel az esseni pártkongresszusra 78 perces beszéddel készült, a menekültpolitikai kérdésekben a korábbiaknál szigorúbb hangnemet ütött meg. A pártelnök-kancellár már a felszólalása elején fontosnak tartotta leszögezni, hogy a tavaly érkezett 890 000 ember közül nem mindenki tud és fog Németországban maradni. Ugyanakkor ígéretet tett, hogy minden menedékkérelmről eseti elbírálással döntenek.

A kancellár hangsúlyozta, hogy a 2015. nyár végén kialakult helyzet nem ismétlődhet meg még egyszer és kiemelte a Törökországgal kötött megállapodás sikerét. Az integráció kapcsán leszögezte, hogy Németországban a törvények kivétel nélkül mindenkire egyformán érvényesek, és el akarják kerülni, hogy párhuzamos társadalom alakuljon ki az országban. Éppen ezért döntött úgy a szövetségi kormány, hogy megalkotnak egy integrációs törvényt, továbbá az integrációs kurzusokon megemelik a német társadalmi értékek közvetítésére szánt órák számát.

¹⁵ <https://www.welt.de/debatte/kommentare/article159627564/Merkel-geht-es-um-die-Bewahrung-der-Weltordnung.html>

¹⁶ <http://www.tichyseinblick.de/kolumnen/bettina-roehl-direkt/angela-merkel-4-0-eine-kanzlerin-der-werte/>

¹⁷ <https://www.welt.de/politik/deutschland/article160016612/Auch-Deutsche-haben-einen-Integrationskurs-dringend-noetig.html>

A német jogrendszernek mindig primátusa lesz a különféle törzsi szabályok, etikai kódexek és a saria előtt. Véleménye szerint Németországban nincs helye a teljes test eltakarásának, hiszen a mindennapi társadalmi kapcsolatok során elengedhetetlen az arc szabadon hagyása. A kancellár nyomatékosította, ahol csak törvényileg lehetséges, tiltani kell az arc eltakarását. Szerinte sajnos az igazsághoz az is hozzá tartozik, hogy sokakra azok közül is ráférne egy integrációs kurzus, akik egész életükben Németországban éltek.

Merkel hangsúlyozta, hogy a CDU és a CSU mindig is centrupárt volt és az is marad. Magukat a keményen dolgozó emberek pártjának tartja. Meggyőződése, hogy igaz kereszténydemokrataként a legfontosabb feladatuk az emberi élet méltóságának védelme; annak kezdetétől egészen a végéig. A CDU és a CSU mindig megtalálta a Németország számára legkedvezőbb megoldást és ezt a menekültválság során is megtették.

A CDU előtt álló jövő évi szövetségi választás a legnehezebb lesz a német újraegyesítés óta. A legfőbb feladat az, hogy megakadályozzák az SPD-Grüne-Linke „összbaloldali összefogás” létrejöttét. Ehhez azonban a tőlük jobbra található erőktől is át kell csábítani szavazókat.

A szíriai helyzetről lehangoló képet festett a kancellár, hiszen 2016-ban sem sikerült biztosítani a nyugalmat és a stabilitást az országban. A jövőbe tekintve azt a célt fogalmazta meg, hogy a szövetségeseikkel együtt tovább folytassák a harcot az iszlamista terrorral szemben. Szégyennek nevezte, hogy mind a mai napig nem sikerült létrehozni egy biztonságos folyosót, melyen keresztül el lehetne juttatni a segélyszállítmányokat a rászorulóknak.

Európa helyzetére tekintve Merkel Kohl kancellár híressé vált szavait idézte – az európai integráció „a huszonegyedik században a háború és béke kérdését jelenti”. 71 év telt el a második világháború lezárása óta, de mindent el kell követnünk, hogy Európa a válságok ellenére is erős maradjon. Németországnak csak akkor mehet jól, ha Európának is jól megy. A kancellár megerősítette, hogy Németországnak és egész Európának szüksége van a CETA (Comprehensive Economic and Trade Agreement) és a TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership) szabadkereskedelmi egyezményekre.

Köszönetet mondott Wolfgang Schäuble szövetségi pénzügyminiszternek is a nagyszerű munkájáért. Véleménye szerint a miniszter személye egybeforrt a stabil költségvetéssel, és fáradhatatlanul azon dolgozik, hogy egész Európa levonja a pénzügyi válság utáni szükséges tanulságokat.

Merkel emlékeztetett arra is, hogy tizenegy évvel ezelőtt Németország volt Európa „beteg embere”, mára az egész kontinens stabilizációs tényezőjévé vált. Ezek az eredmények nem az égből hullottak, hanem a nép és a politikusok sikeres együttműködésének gyümölcsei.

Beszéde után a kancellár tizenegy percig tartó tapsot kapott, a délután folyamán pedig kilencedik alkalommal is ringbe szállt a pártelnöki pozícióért. A küldöttek 89,5%-a támogatta, amely a lélektaninak számító 90%-os szint alatt maradt és elmarad a kancellársága során szerzett korábbi eredményektől. Legutóbb – két éve – a szavazatok 97%-át kapta, négy éve 97,9%-át.¹⁸

¹⁸ Pártelnökségének kezdetén kapott csak kisebb arányú bizalmat Merkel, 2004-ben a szavazatok 88,4%-át szerezte meg.

A régi-új CDU pártelnök azt nyilatkozta, hogy a viharos hónapok után bizalmi jelzésnek vette, hogy pártja 89,5%-a őt támogatta. Elmondása szerint az eredmény kellemesen meglepte, hiszen bármely párt elnöke elégedett lehetne, ha a párttagság delegáltjainak közel 90%-a pártelnöknek választaná.¹⁹

A CDU által elfogadott zárónyilatkozat kiemelt pontjai²⁰

A párt tagsága a kongresszuson elfogadta a zárónyilatkozatot²¹ (Orientierung in schwierigen Zeiten – für ein erfolgreiches Deutschland und Europa), amelynek mentén a CDU kialakítja stratégiáját a jövő évi szövetségi parlamenti választásokra. A sajtó szerint a 22 oldalas dokumentum nagy hangsúlyt fektet a CDU konzervatív profiljának nyomatékosítására.

A nyilatkozatban a CDU leszögezte, hogy amennyiben újra felhatalmazást kapnak, nem emelnek adót a következő törvényhozási ciklusban. Ezenkívül döntően a menekültek jogi szabályozásával és integrációjuk kérdésével foglalkoztak:

- Azonnal kitoloncolják az országból azt a személyt, aki nem járul hozzá személyazonosságának ellenőrzéséhez, vagy hamis adatokat ad meg.
- A beérkező menekültek számának csökkentése érdekében megfelelő eszköznek tartják, ha a határok mentén tranzitónákat és a menekültstátusz kérdésében már helyben is döntési kompetenciával rendelkező központokat alakítanak ki.
- A „kiutasítási őrizet” hosszát pár nappól akár egy hónapra is meghosszabbítanák. Ez az őrizet azokra vonatkozik, akik biztonságos származási országból érkeztek és menekültstátuszra emiatt nem jogosultak.
- Mint ahogy a kancellár is már nyomatékosította a beszédében, ahol törvényileg lehetséges, tiltanak a teljes test eltakarását. Ilyen helyzet lehet például a közszolgáltatások igénybe vétele, a demonstrációk, valamint a közösségi és közúti közlekedés. A teljes eltakarás nem illik Németország nyitott jellegéhez, kultúrájához.
- Azonnali hatállyal elvonnák a menekültstátuszt és bevonnák az útlevelet azoktól a befogadott személyektől, akik a menedékkérelmi eljárás bármely szakaszában vagy azt követően bármely célból visszautaznak abba az országba, ahol elvileg üldöztetésben volt részük.

A párttagság a kettős állampolgárságról szóló kompromisszum tervezett felrúgásával mérte a legnagyobb csapást a kancellárra és a párt elnökségére. A nagykoalíció pártjai által 2014-ben kötött kompromisszum értelmében a külföldi állampolgárok Németországban született gyermekei mindkét ország – a származási ország és a német – állampolgárságát megkaphatták akkor, ha az érintett gyermek hat évet Németországban tanult, vagy nyolc évet a szövetségi köztársaság területén élt. Ez elsősorban a török felmenőkkel rendelkező gyermekek számára volt döntő kérdés, de a jövőben a menekültek kapcsán is nagyon fontos lehet. Ugyanakkor most a párt tagságának szűk többsége²² hatályon kívül helyezné a kompromisszumot és az eredeti szabályozást kívánja visszaállítani.

¹⁹ <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2016-12/angela-merkel-mit-89-5-prozent-als-cdu-chefin-wiedergewahlt>

²⁰ http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/cdu-kipt-doppelte-staatsbuergerschaft-sieg-der-konservativen-14563002.html?printPagedArticle=true#pageIndex_2

²¹ https://www.cdu.de/system/tdf/media/dokumente/cdupt16_orientierung_inschwierigenzeitenfuereinerfolgreichesdeutschlandundeuropa_0.pdf?file=1

²² 319 delegált szavazott a kompromisszum felrúgása mellett és 300 ellene.

Eszerint a gyermeknek 18 és 23 éves kora között kell döntenie arról, hogy melyik ország állampolgára kíván lenni.²³ A párttagság állásfoglalása szerint nem segíti elő az integrációt, ha egy másik ország állampolgárságát is viseli valaki.

A felvetés egyébként a Junge Union-tól, a CDU ifjúsági szervezetétől származik, a kompromisszum felrúgásával a delegáltak többsége szembement a pártvezetés ajánlásával. A szövetségi belügyminiszter, Thomas de Maizière például részben amiatt foglalt állást az alku mellett, mert a parlamentben amúgy sem tudnának többséget szerezni az eredeti szabályok visszaállítására. Heiko Maas (SPD) szövetségi igazságügyi miniszter szerint ez egy hatalmas visszalépés az integráció terén, és jelenleg az AfD az egyetlen párt, amely támogatná a CDU tervét a szabályozás átalakításáról. Maas hozzátette, hogy a CDU párttagsága gyakorlatilag kijelentette, nem bízik azokban a Németországban született és nevelkedett állampolgároknak, akiknek két útlevelük is van.

Thomas Oppermann, az SPD parlamenti frakcióvezetője szerint a CDU arra kényszeríti az elnökét, hogy mondja fel a megállapodást az SPD-vel, mindez pedig egyértelmű támadás a koalíciós szerződésük ellen. Meglátása szerint az esseni pártkongresszus jól rámutatott arra, mekkora szakadék tátong a kancellár és saját pártja között. Merkel kancellár pártja támogatását kérte, erre a CDU szándékosan keresztbe helyezkedett vele.²⁴

Angela Merkel egy interjúban hibának nevezte pártja állásfoglalását a kettős útlevél kérdésében és ebben a törvényhozási ciklusban már biztosan nem változtatnak rajta. Azt sem gondolja, hogy ez lenne a megfelelő kampánytéma a jövő évre.²⁵

Ugyanakkor Merkel kritikusaik Essenben sem sikerült a zárónyilatkozatba foglalniuk, hogy a párt a jövőben a már elhíresült „felső határ” („Obergrenze”) bevezetését tervezi, amely korlátozná az évente befogadható menekültek számát.

Merkel párton belüli ellenzéke²⁶

A Spiegel magazin szerint a kancellár a beszéde során nem véletlenül emelte ki – miniszterei közül egyedülként – Schäuble szerepét és „hihetetlen” munkabírását. A magazin újságírói szerint ugyanis a szövetségi pénzügyminiszter a főszereplője a CDU berkein belül zajló konzervatív „forradalomnak”. Aktuális számukban arról számolnak be, hogy a pénzügyminiszteren kívül három „erős ember” azonosítható a párt elitben, ők mindannyian szembehelyezkednek Merkel közép-re tolódó politikájával.

- **Wolfgang Schäuble** szövetségi pénzügyminiszter: A menekültválság során Schäuble számított a kancellár legbefolyásosabb párton belüli kritikusanak. Erősen bírálta a kancellár kurzusát és szerinte a CDU nem lép fel elég erőteljesen az AfD-vel szemben. Habár a magazin újságírói sem tartják valószínűnek, hogy a pénzügyminiszter egy Merkel-ellenes lázadás élére álljon, de a befolyását kész latba vetni azért, hogy a kialakult helyzetet a belátása szerinti rendezzék.

²³ http://www.focus.de/politik/deutschland/nach-heftiger-debatte-cdu-will-kompromiss-mit-spd-zu-doppelter-staatsbuergerschaft-kippen_id_6307197.html

²⁴ http://www.focus.de/politik/deutschland/nach-heftiger-debatte-cdu-will-kompromiss-mit-spd-zu-doppelter-staatsbuergerschaft-kippen_id_6307197.html

²⁵ http://www.focus.de/politik/deutschland/parteitag-in-essen-die-cdu-zieht-geschlossen-ins-wahljahr-doch-die-nach-merkel-aera-ist-angebrochen_id_6308492.html

²⁶ http://www.focus.de/politik/deutschland/bericht-sieht-konservativen-rollback-ist-wolfgang-schaeuble-das-zentrum-einer-cdu-rebellion-gegen-kanzlerin-merkel_id_6322435.html

- **Jens Spahn** a pénzügyminisztérium parlamenti államtitkára: Wolfgang Schäuble minisztériumában dolgozik és rendkívül jó kapcsolatot ápol a miniszterrel. Az esseni pártkongresszuson feltűntek azon erőfeszítései, hogy a zárónyilatkozatban minél inkább a konzervatív vonal érvényesüljön. Ennek érdekében Spahn sok párttársát maga mögé állította; különösen a kettős állampolgárságról szóló kompromisszum hatályon kívül helyezése mellett mozgósította a CDU tagságát. Ugyan Spahn nem számít „keményvonalasnak” a párton belül, de a Spiegel szerint a migrációval és a teljes test eltakarásával kapcsolatban a kancellár megközelítésénél rendre konzervatívabb álláspontot képviselt.
- **Thomas Strobl** baden-württembergi belügyminiszter: A CDU alelnökeként és tartományi vezetőként Strobl keményvonalas követeléseket fogalmazott meg a menekültekkel kapcsolatban. Véleménye szerint adott esetben a fiatalkorúakat és az orvosi ellátásra szorulókat is ki lehetne utasítani az országból. Javaslatait fel is vették az esseni kongresszus napirendjére, de rutinos politikusként ügyelt arra, hogy ne helyezkedjen túlságosan messze a kancellár véleményétől. A Spiegel azért is sorolja Stroblt Schäuble bizalmi köreiből, mert a pénzügyminiszter egyik lányát vette feleségül.
- **Martin Jäger** baden-württembergi államtitkár: korábban Schäuble minisztériumában dolgozott szóvivőként, most a Strobl által vezetett tartományi belügyi tárca államtitkára. A Spiegel értesülései szerint a Strobl által beterjesztett javaslat Jäger tollából származott. Már szóvivősege idején érzékelhető volt, hogy a menekültkérdéssel kapcsolatban szívesebben látna szigorúbb politikát.

Kommentárok a pártkongresszussal kapcsolatban

Oskar Lafontaine egykori SPD elnök 1996-ban az akkor épp „fásult állapotban” lévő pártja kapcsán azt nyilatkozta, hogy csak az tud másokat lelkesíteni és meggyőzni, aki saját magát is képes. Ez a megállapítás a 2017-es választási kampányban különösen érvényes lehet az Uniópártokra (CDU-CSU). A kongresszus a hosszú taps ellenére is rámutatott arra, hogy Angela Merkel már nem feltétlenül tudja lenyűgözni a küldötteket.

Merkel hagyta, hogy a tagság egy része és egyes tartományi politikusok uralják a kongresszust és például leszavazzák a kettős állampolgársággal kapcsolatos kompromisszumot. Mint azt egyes szakértők érzékletesen megfogalmazták: a nyugtalan lovaknak szükségük van néha arra, hogy kifussák magukat. Merkel ezért is engedhetett teret párttársainak. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a pártelnök már nem is tudja kellő feszességgel fogni a gyeplőt. A kongresszus rámutatott, hogy Merkel bizonyos fokig elveszthette a kontrollt a CDU felett.²⁷

Elemzők szerint²⁸ a kancellár pont a rá olyannyira jellemző politikai húzást követte el megint: ha nem tudsz megakadályozni egy változást, akkor állj az élére. A 89,55%-os eredmény is azt mutatja, hogy a kongresszus résztvevőinek egy része szkeptikus maradt Merellel szemben.

A politikában ezt „őszinte eredménynek” nevezik. Annyira nem rossz, hogy ártson a kancellár pozíciójának, ugyanakkor azt is sugallja: Merkel már nem annyira erős, hogy 2017-ben egy egyszerű „ismernek engem” jelszóval megnyerje a választásokat.

²⁷ <https://www.welt.de/debatte/kommentare/article160087970/Dieser-Parteitag-zeigt-Merkels-Kontrollverlust.html>

²⁸ <http://www.rp-online.de/politik/deutschland/angela-merkel-hat-verstanden-ein-kommentar-aid-1.6446246>

A CDU sorai rendesen zárnak, ugyanakkor továbbra is kérdéses a CSU politikája. A felső határról folytatott vita még korántsem lefutott, inkább csak jegelik a felek. Nem elképzelhetetlen az a forgatókönyv sem, hogy az Uniópártok gyakorlatilag felőrlődnek a középben folytatott belső vitákban és ez nagyon megerősíti a jobboldalon álló AfD-t és az SPD-Zöldek-Linke baloldali pártokat.

Stefan Raue, a Mitteldeutsche Rundfunk vezető szerkesztője szerint a CDU szenvedése egyértelműen érezhető volt a pártkongresszuson: kínlódik a saját átalakulása, a pártvezetés könyörtelen modernizációs kurzusa, a párt belső szabályai és a nagykoalíciós kompromisszumok miatt, valamint előre fél attól a lehetőségtől, hogy jövőre esetleg a Zöldekkel kell koalícióra lépniük. A CDU és funkcionáriusai körében egyre inkább terjed az aggodalom, hogy nem találnak ellenszert az AfD egyszerű, néha már buta szlogenjeivel szemben, viszont azokhoz képest a CDU egyre szürkébbnek, jelentéktelenebbnek látszik.

Ez a vergődés és a sorozatos tartományi választási bukások utáni tanácstalanság vezetett oda, hogy a CDU új irányt vegyen és az „előre a múltba” politikát alkalmazza.²⁹ A CDU párttagsága egy olyan irány mellett foglalt állást, amely a német újraegyesítés utáni CDU-t jellemezte, tehát több mint húsz évet léptek vissza. 2017-ben aligha lehet bátor, jövőbe mutató politikaként definiálni egy olyan választási kampányt, amely a gazdaságon, a belbiztonságon és a társadalom egységének megőrzésén alapul.

A szerkesztő szerint a párttagságon érezhető volt a vágy, hogy visszatérjenek a régi, jól bevált megoldásokhoz. Sokat tárgyaltak a menekültek kiutasítására vonatkozó szabályozás szigorításáról, a kettős állampolgárság eltörlésének lehetőségéről, az adótörvények, valamint a társadalombiztosítási rendszer átalakításáról, de a pártnak nem sikerült újra „kitalálnia” magát. Az essen-i pártkongresszust a sorozatos vereségek utáni kármentesítésként lehet definiálni. A szerkesztő kiemeli Angela Merkel régi-új pártelnök és bizalmasai taktikai teljesítményét, hogy a dühöt, a bizonytalanságot és a tanácstalanságot csökkentették és talán meg is szelídítették. Most mindenesetre egy kis nyugalom uralkodhat a párton belül.

A CSU reakciói

Merkel következő kancellársága nagyban függ attól is, hogy rendezni tudja-e a viszonyát a CDU bajor testvérpártjával és annak vezetésével. 2016. november 24-én a kancellár bizalmas megbeszélést tartott Horst Seehofer bajor miniszterelnökkel, a CSU elnökével. Mint azt utána Seehofer egy interjúban a Bild am Sonntagnak elmondta, örömteli fejleményekről tud beszámolni a CDU-CSU kapcsolatában. Véleménye szerint a két vezető álláspontja rendkívül sokat közeledett egymáshoz az adó- és nyugdíjpolitika, valamint a menekültekkel kapcsolatos kérdések terén is.³⁰

Seehofer szerint a CDU essen-i kongresszusa jó irányba mozdította el a testvérpártját, ugyanakkor még mindig sok az előttük tornyosuló munka. Azt is leszögezte, hogy pártja nem adja fel az álláspontját és ragaszkodik a tömeges migráció okainak felszámolásához, a kitoloncoláshoz és az EU külső határainak védelméhez. Az évente befogadható menekültek számának felső határhoz kötése csak egy a pártja által fontosnak tartott pontok közül. Manfred Weber, a CSU alelnöke

²⁹ <http://www.mdr.de/nachrichten/politik/meinung/kommentar-cdu-parteitag-100.html>

³⁰ <http://www.bild.de/politik/inland/horst-seehofer/friedenspakt-mit-merkel-48951042.bild.html>

hangsúlyozta, hogy elképzelhetetlen egy olyan koalíciós szerződést megkötése a CDU-val, amelyben a felek nem rögzítik a felső határt.³¹

A CSU parlamenti csoportját vezető Gerda Hasselfeldt szerint örömteli, hogy a CDU a konzervatív profilját erősítette, mindez jó alapja lehet a közös választási együttműködésnek. A kancellár hivatalát vezető miniszter, Peter Altmaier (CDU) szerint a testvérpártoknak – tekintettel az előttük álló választásra – mihamarabb közös nevezőre kellene jutniuk.

A legfrissebb felmérések³²

A Bild am Sonntag lap által november 19-én, közvetlenül Merkel bejelentése előtt publikált közvélemény-kutatás szerint a németek többsége (55%) támogatta, hogy Merkel negyedszer is kancellár legyen és csupán 39% ellenezte ezt.³³ A bejelentést követően a választók még pozitívabban álltak a „Merkel 4.0”-hoz. A mannheimi Wahlen közvélemény-kutató által, a ZDF megbízásából november 22-24-e között készített reprezentatív felmérés szerint a megkérdezettek 64%-a helyeselte Merkel döntését, míg 33%-uk kifogásolta azt. A magukat az uniópártok szavazóinak vallók körében 89% támogatta az újraindulást, míg 10% ellenezte azt.

December 7-én, tehát éppen egy nappal Merkel beszéde és a pártelnöki újraválasztása után publikálták a Stern magazin és az RTL közös, rendszeres időközönként megjelenő közvélemény-kutatását, a „Wahlrend”-et. Ebből világosan látszik, a jelenlegi lehetséges indulók közül toronymagasan vezet a CDU elnök. Amennyiben a polgárok közvetlenül választhatnának kancellárt, úgy 51%-ban őt támogatnák. Ezzel 36 százalékponttal vezet Sigmar Gabriel előtt, akire mindössze 15% szavazna. A CDU szavazói 91%-ban Merkelre adnák a voksukat, Gabrielt az SPD szavazók 38%-a szavazná meg.³⁴

A Forsa közvélemény-kutató a CDU lehetséges kampánystratégiájával kapcsolatos választói attitűdöket is felmérte. A választásra jogosultak többsége (52%) hibának tartaná, ha a kereszténydemokraták a kampányt kizárólag Merkel személyére – a már említett „ismertek engem” szlogenre – szabnák. A válaszadók 67%-a szerint a maximálisan befogadható menekültek számára vonatkozó felső határral kapcsolatos vita sem jut nyugvópontra. A választásra jogosultak 63%-a szerint helyes döntést hozott Merkel, hogy nem jelentette ki egyértelműen, hogy a választások után kivel alakítana koalíciós kormányt.³⁵

Az Emnid közvélemény-kutató december 11-én, vasárnap publikált felmérése szerint a CDU/CSU támogatottsága 36%-on áll, az SPD a szavazatok 22%-ára számíthatna, a Zöldeket és a Linkét egyaránt 10%-on mérték, míg az FDP továbbra is a parlamenti bejutást jelentő 5%-on áll. Az AfD jelenleg a harmadik legnagyobb támogatottságú párt Németországban, ők a szavazatok 13%-ára számíthatnának.³⁶

³¹ <https://www.welt.de/politik/deutschland/article160092723/Seehofer-sieht-Union-noch-laengst-nicht-ueber-dem-Berg.html>

³² <http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/umfrage-mehrheit-befuerwortet-kandidatur-von-angela-merkel-14544598.html>

³³ <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/angela-merkel-kanzlerin-kandidiert-fuer-vierte-amtszeit-a-1122201.html>

³⁴ http://www.focus.de/politik/deutschland/wahlrend-spd-tritt-auf-der-stelle-union-und-afd-verlieren_id_6306487.html

³⁵ http://www.focus.de/politik/deutschland/wahlrend-spd-tritt-auf-der-stelle-union-und-afd-verlieren_id_6306487.html

³⁶ http://www.t-online.de/nachrichten/deutschland/umfragen/id_79792484/bams-wahlumfrage-rend-von-cdu-csu-gestoppt-afd-legt-zu.html